

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 429/08-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. apríla 2009 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika a zo sudcov Jána Auxta a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť J. J., K., zastúpenej advokátom JUDr. J. L., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 491/1997 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. J. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 491/1997 **p o r u š e n é b o l o .**

2. J. J. **p r i z n á v a** primerané finančné zadosťučinenie v sume 3 319,39 € (slovom tritisícristodevätnásť eur a tridsaťdeväť centov), ktoré je Okresný súd Košice II **p o v i n n ý** vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Košice II je **p o v i n n ý** uhradiť J. J. trovy konania v sume 223,46 € (slovom dvestodvadsaťtri eur a štyridsaťšesť centov), a to do dvoch mesiacov

od právoplatnosti tohto nálezu na účet jej právneho zástupcu, advokáta JUDr. J. L., Advokátska kancelária, K.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 429/08-8 zo 16. decembra 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť J. J., K. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 491/1997.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je žalovanou účastníčkou konania vedeného od roku 1996 okresným súdom, ktorého predmetom je úhrada odmeny za vyhotovenie darovacej zmluvy. Okresný súd rozhodol vo veci rozsudkom z 28. januára 1998, ktorý Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) svojím uznesením č. k. 13 Co 146/98-34 z 30. novembra 1998 zrušil. V predmetnom uznesení krajský súd uviedol, že úlohou okresného súdu *„bude po prípadnom doplnení dokazovania posúdiť, aká dohoda bola medzi účastníkmi uzavretá, či táto dohoda bola platná vo všetkých bodoch. V prípade pochybnosti ohľadom dohody medzi účastníkmi bude možné požiadať aj odborníka grafológa o expertízu či skutočne došlo k prepisovaniu, resp. dodatočnému dopisovaniu určitých údajov v tzv. informácii.“*

Podľa vyjadrenia sťažovateľky okresný súd nariadil znalecké dokazovanie až uznesením z 20. decembra 2006 a napriek vypracovanému znaleckému posudku z 24. januára 2008 dosiaľ nerozhodol. Sťažovateľka je toho názoru, že okresný súd bol v konaní nečinný, a tým porušil jej základné právo zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy.

Na základe svojej argumentácie sťažovateľka žiada, aby ústavný súd v náleze vyslovil, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 491/1997 porušil jej základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, priznal jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk, ako aj náhradu trov konania.

Na základe výzvy ústavného súdu z 29. januára 2009 sa k sťažnosti vyjadril okresný súd prostredníctvom svojho predsedu. List sp. zn. 1SprV/93/2009 z 10. februára 2009 doručený ústavnému súdu 13. februára 2009 obsahoval chronológiu vykonaných procesných úkonov a predseda okresného súdu v ňom uviedol, že posudzované konanie vzhľadom na potrebu vykonania znaleckého dokazovania hodnotí ako skutkovo zložité, upozornil tiež na „*prietah*“ spôsobený neúčastou sťažovateľky na pojednávaní konanom 30. mája 2006 a uznal prietahy na strane okresného súdu vymedzené obdobím od 16. novembra 1998 do 24. novembra 2005. V závere poukázal na skutočnosť, že sťažovateľka podala ústavnému súdu sťažnosť v krátkom časovom úseku po podaní sťažnosti na prietahy v konaní adresovanej predsedovi okresného súdu a tiež v čase, keď okresný súd už plynulo konal, preto sa okresný súd domnieva, že sťažnosť nebola podaná v záujme urýchlenia súdneho konania, a teda je účelová. Súčasťou listu bolo aj oznámenie súhlasu s prerokovaním sťažnosti bez nariadenia ústneho pojednávania.

K vyjadreniu okresného súdu predložila 17. marca 2009 svoje stanovisko aj sťažovateľka, v ktorom uviedla, že na podanej sťažnosti trvá v plnom rozsahu. Zároveň oznámila svoj súhlas s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami, ako aj s obsahom súdneho spisu krajského súdu týkajúceho sa posudzovaného konania dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Ústavný súd z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania, ako aj z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu zistil tento priebeh a stav konania v predmetnej veci:

Dňa 24. júna 1996 podala navrhovateľka okresnému súdu návrh na vydanie platobného rozkazu. Okresný súd 21. februára 1997 vyzval navrhovateľku na úhradu súdneho poplatku.

Navrhovateľka 14. marca 1997 predložila úpravu petitu návrhu.

Okresný súd vydal 2. apríla 1997 platobný rozkaz, proti ktorému podala sťažovateľka 20. júna 1997 odpor.

Okresný súd uskutočnil 7. októbra 1997 pojednávanie, na ktorom vypočul účastníkov konania a pojednávanie odročil na 13. november 1997.

Dňa 13. novembra 1997 uskutočnil okresný súd pojednávanie, na ktorom vyhlásil rozsudok. Proti rozsudku podala sťažovateľka 3. februára 1998 odvolanie. K podanému odvolaniu sa navrhovateľka vyjadrila 9. marca 1998. Krajský súd uskutočnil 29. septembra 1998 pojednávanie, ktoré odročil na 30. september 1998. Na pojednávaní 30. septembra 1998 krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu z 13. novembra 1997 a vrátil mu vec na ďalšie konanie (spisový materiál bol okresnému súdu vrátený 2. novembra 1998).

Okresný súd uskutočnil 26. januára 2006 pojednávanie, na ktorom vypočul účastníkov konania a pojednávanie odročil na 2. február 2006.

Pojednávanie konané 2. februára 2006 okresný súd z dôvodu ospravedlnenej neprítomnosti navrhovateľky odročil na 30. máj 2006.

Pojednávanie konané 30. mája 2006 odročil na 17. október 2006 z dôvodu ospravedlnenej neúčasti sťažovateľky.

Okresný súd uskutočnil 17. októbra 2006 pojednávanie, ktoré odročil na 10. november 2006 z dôvodu opätovného predvolania svedkyne, ktorá sa na pôvodné pojednávanie nedostavila bez ospravedlnenia.

Na pojednávaní 10. novembra 2006 okresný súd vypočul svedkyňu a odročil ho na 16. november 2006 z dôvodu vyhlásenia rozhodnutia.

Pojednávanie konané 16. novembra 2006 okresný súd odročil na neurčito z dôvodu vykonania znaleckého dokazovania z odboru písomoznalctva.

Okresný súd uznesením z 20. decembra 2006 nariadil znalecké dokazovanie z odvetvia grafickej diagnostiky.

Dňa 6. marca 2007 Kriminalistický a expertízny ústav Policajného zboru požiadal okresný súd o predloženie originálu skúmanej listiny.

Okresný súd požiadal 24. apríla 2007 navrhovateľku o predloženie originálu skúmanej listiny, 8. júna 2007 požiadal o predloženie uvedenej listiny sťažovateľku. Sťažovateľka okresnému súdu 21. júna 2007 oznámila, že originálom listiny nedisponuje. Kriminalistický a expertízny ústav Policajného zboru vrátil okresnému súdu 3. augusta 2007 súvisiaci spisový materiál.

Okresný súd uskutočnil 23. októbra 2007 pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito z dôvodu zabezpečenia originálu skúmanej listiny zo strany navrhovateľky.

Okresný súd 14. novembra 2007 opätovne zaslal Kriminalistickému a expertíznemu ústavu Policajného zboru spisový materiál s originálom skúmanej listiny.

Kriminalistický a expertízny ústav Policajného zboru predložil 1. februára 2008 okresnému súdu vypracovaný znalecký posudok.

Okresný súd 11. apríla 2008 uskutočnil pojednávanie, na ktorom došlo k technickej chybe pri zaznamenaní výsluchov účastníkov na zvukovom zázname, preto okresný súd zrušil určený termín vyhlásenia rozhodnutia (17. apríl 2008).

Dňa 8. júla 2008 okresný súd zrušil určený termín pojednávania (5. august 2008) a určil jeho nový termín – 26. august 2008. Navrhovateľka 24. júla 2008 ospravedlnila svoju neprítomnosť na pojednávaní určenom na 26. august 2008 a požiadala o odročenie termínu pojednávania.

Pojednávanie konané 26. augusta 2008 okresný súd odročil z dôvodu neprítomnosti navrhovateľky na 28. október 2008.

Pojednávanie konané 28. októbra 2008 okresný súd opätovne odročil na 2. december 2008 z dôvodu ospravedlnenej neprítomnosti navrhovateľky.

Na pojednávaní 2. decembra 2008 okresný súd vyhlásil rozsudok, ktorým návrh zamietol. Navrhovateľka podala 8. februára 2009 proti rozsudku odvolanie.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

„Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (IV. ÚS 253/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni uvedený stav právnej neistoty.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Samosudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

1. Predmetom posudzovaného konania je spor o zaplatenie odmeny z titulu právneho vzťahu založeného príkaznou zmluvou uzavretou medzi sťažovateľkou a navrhovateľkou.

V okolnostiach prerokúvanej veci ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti odôvodňujúce právnu či skutkovú zložitosť konania, ktorá by mohla negatívne ovplyvniť doterajší priebeh a dĺžku posudzovaného konania. V tomto smere sa ústavný súd nestotožňuje s argumentáciou okresného súdu o skutkovej náročnosti veci z dôvodu potreby vykonania znaleckého dokazovania z odboru grafickej diagnostiky, pretože už samotná doba vypracovania znaleckého posudku trvajúca viac ako dva mesiace (zaslanie spisového materiálu 14. novembra 2007, vypracovanie znaleckého posudku 1. februára 2008) nenasvedčuje tomu, že by v tomto prípade znalecké dokazovanie významne ovplyvnilo celkovú dobu posudzovaného konania.

2. Ústavný súd skúmajúc správanie sťažovateľky v posudzovanom konaní nezistil okolnosti vyvolané sťažovateľkou, v dôsledku ktorých by došlo k výraznejšiemu spomaleniu postupu okresného súdu pri prerokovaní a rozhodnutí uvedenej právnej veci.

Na vrub sťažovateľke možno pripísať jej neúčast' (ospravedlnenú) na pojednávaní konanom 30. mája 2006, pretože z tohto dôvodu bolo pojednávanie okresného súdu odročené na iný termín.

Uvedená okolnosť na strane sťažovateľky je však nepomerná a úplne zanedbateľná vzhľadom na obdobia nečinnosti okresného súdu zistené v posudzovanom konaní .

3. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu.

Ústavný súd konštatuje, že konanie okresného súdu je poznačené krátkodobejším, ale aj pomerne rozsiahlym obdobím nečinnosti, ktoré sa spolu premietli do zbytočných prietáhov v uvedenom konaní v celkovej dobe takmer 8 rokov.

V prvom rade ide o obdobie od 24. júna 1996, keď bol na okresnom súde návrh podaný, do 21. februára 1997, keď bola navrhovateľka vyzvaná na úhradu súdneho poplatku (nečinnosť v trvaní takmer 8 mesiacov).

Rozsiahlym obdobím nečinnosti v trvaní siedmich rokov a jedného mesiaca je úsek od 2. novembra 1998, keď bol spisový materiál vrátený krajským súdom okresnému súdu, do 26. januára 2006, keď okresný súd uskutočnil vo veci pojednávanie. V uvedenom období okresný súd bez toho, aby mu v tom bránila zákonná prekážka, nevykonal žiaden procesný úkon.

Vzhľadom na uvedené obdobia nečinnosti okresného súdu nemožno viac ako 12 rokov trvajúcu dobu posudzovaného konania vedeného okresným súdom bez právoplatného rozhodnutia veci považovať za ústavne akceptovateľnú vo vzťahu k základnému právu podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto dospel k záveru, že uvedené právo sťažovateľky bolo porušené.

Ústavný súd na tomto mieste považoval za potrebné reagovať aj na argumentáciou okresného súdu, ktorý vo svojom stanovisku z 10. februára 2009 upozornil ústavný súd, že sťažovateľka svoju sťažnosť adresovala ústavnému súdu iba v krátkom časovom odstupe od podania sťažnosti na prietahy v konaní podľa ustanovení zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 757/2004 Z. z.“), preto bola podľa okresného súdu sťažnosť podaná účelovo.

Už zo samotného faktu, že ústavný súd prijal sťažnosť na ďalšie konanie vyplýva, že uvedenú námietku nepovažoval za prekážku neprípustnosti sťažnosti, pretože podľa názoru ústavného súdu (pravidelne uplatňovaného v obdobných situáciách v jeho rozhodnutiach) vzhľadom na celkovú dĺžku konania už sťažnosť na prietahy v konaní v zmysle zákona č. 757/2004 Z. z. nemohla zaručiť potrebnú účinnosť tohto prostriedku nápravy.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Aj keď ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, neuložil mu príkaz konať vo veci bez zbytočných vzhľadom na to, že už tak pre dané konanie urobil svojím nálezom sp. zn. I. ÚS 208/06 zo 14. septembra 2006, ako aj vzhľadom na skutočnosť, že posudzované konanie bolo okresným súdom skončené vydaním rozsudku z 2. decembra 2008. Skončenie konania však v budúcnosti (v prípade možného vrátenia veci na ďalšie konanie) nezbavuje okresný súd povinnosti plynúcej mu priamo z čl. 48 ods. 2 ústavy konať bez zbytočných prieťahov a odstrániť tak stav právnej neistoty účastníkov konania.

III.

Sťažovateľka v sťažnosti žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 100 000 Sk, ktoré odôvodnila tým, že právna neistota, v ktorej sa dlhodobo nachádza jej spôsobila nielen materiálnu, ale aj nemateriálnu ujmu, dlhodobo trvajúce konanie totiž psychicky traumatizuje ju a jej rodinu.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Pretože porušenie základného práva sťažovateľky, ktoré ústavný súd zistil, nemožno napraviť obnovením stavu pred jeho porušením a výrok ústavného súdu deklarujúci toto porušenie nemožno vzhľadom na okolnosti prípadu považovať za dostatočnú a účinnú nápravu, priznal ústavný súd sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie (obdobne III. ÚS 142/06).

Ústavný súd priznal v tomto prípade finančné zadosťučinenie v požadovanej sume 3 319,39 €, ktorá podľa jeho názoru zohľadňuje predmet, charakter a dobu posudzovaného konania, dĺžku zbytočných prieťahov v konaní a s nimi spojenú nemajetkovú ujmu sťažovateľky.

Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadala, aby jej ústavný súd priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom, pričom ich výšku nešpecifikovala.

Pri stanovení výšky priznanej náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľky vychádzal ústavný súd z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“) s tým, že predmet konania pred ústavným súdom (konanie o sťažnosti v zmysle čl. 127 ústavy) je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadost'účením alebo s hodnotou predmetu sporu, o ktorom sa koná pred všeobecným súdom (napr. I. ÚS 129/03, III. ÚS 11/05, III. ÚS 142/06).

Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby v roku 2008 v konaní pred ústavným súdom predstavuje 3 176 Sk a hodnota režijného paušálu 190 Sk.

Sťažovateľka v danom prípade mohla požadovať náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom v súlade s uvedenými ustanoveniami vyhlášky č. 655/2004 Z. z. za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2008 (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, písomné podanie vo veci – sťažnosť), teda 2 x 3 176 Sk + 2 x 190 Sk, spolu 6 732 Sk (223,46 €). Úkon – stanovisko sťažovateľky (doručené ústavnému súdu 17. marca 2009) k vyjadreniu okresného súdu vzhľadom na jeho obsah nemožno považovať za taký, ktorý by prispel k objasneniu veci, preto náhradu trov za tento úkon ústavný súd sťažovateľke nepriznal.

Ústavný súd teda priznal sťažovateľke podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde náhradu trov právneho zastúpenia v sume 223,46 €.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. apríla 2009